

В.В. Фесенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО КОНТРОЛЬОВАНІ ОПЕРАЦІЇ

Ключові слова: трансфертні ціни, зовнішньоекономічні операції, контрольовані операції, податок на прибуток, методи трансфертного ціноутворення, співставні операції.

Останніми роками в Україні здійснюється активне впровадження вимог Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у питаннях контролю трансфертного ціноутворення. Зокрема це стосується вимог Податкового кодексу України (ПКУ) [1] у сфері звітування за контрольованими зовнішньоекономічними операціями, які відповідно до визначених у ПКУ критеріїв підпадають під податковий контроль. Обліковий персонал підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, стикається з проблемою обґрунтування цін у контрольованих операціях. Відповідно до вимог ПКУ підприємства мають визначити співставні неконтрольовані операції для порівняння з умовами контрольованих операцій. Необхідність у порівнянні обумовлена потребою у формуванні аргументів для підтвердження того, що ціна угоди в контрольованій операції визначена на справедливих умовах та відповідає принципу витягнутої руки.

ПКУ передбачено використання декількох методів трансфертного ціноутворення (ТЦУ): метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого прибутку, метод розподілення прибутку [1].

Метод порівняльної неконтрольованої ціни визначається пріоритетним відповідно до вимог ПКУ і передбачає порівняння умов угоди з умовами угод у співставних неконтрольованих операціях самого підприємства або інших підприємств на ринку. Для застосування цього методу вимагається порівняння з операціями, між якими не існує жодних суттєвих відмінностей, а основним критерієм співставності виступає сам товар (послуга). Інші умови операцій дозволяється коректувати. На практиці застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни ускладняється недосконалістю статистичної інформації про подібні операції на аналогічні товари.

Метод «витрати+» передбачає наявність внутрішніх або зовнішніх співставних операцій. Перевага цього методу у порівнянні з методом неконтрольованої ринкової ціни полягає у тому, що характеристика товарів не так важлива, оскільки головний акцент здійснюється на сумі надбавки до витрат, які були понесені. При застосуванні надається перевага внутрішнім співставним операціям – господарським операціям з експорту товару (послуги) подібного товару в контрольованій операції, які здійснюються між підприємством, що звітує, і непов'язаними підприємствами-резидентами.

Метод ціни перепродажу використовується для визначення цін в операціях перепродажу (дистрибуції) товарів і передбачає застосування норми рентабельності до закупівельної ціни товару на основі аналізу діапазону рентабельності у співставних неконтрольованих операціях незалежних дистриб'юторів. У процесі аналізу співставності операцій важливим є співставність функцій, комерційних ризиків та використовуваних активів. Складністю у застосуванні цього методу є те, що інформація про співставні операції інших незалежних контрагентів здебільшого є недоступною (окрім випадків з біржовим товаром), а також необхідність враховувати різницю у системах обліку.

Метод чистого прибутку є найбільш популярним при використанні на практиці в Україні. Саме цей метод дозволяє обґрунтувати ціни угод в умовах недостатності інформації для співставлення комерційних та фінансових умов операцій. Він полягає у порівнянні норми прибутку в контрольованій операції з нормами прибутку у неконтрольованих співставних операціях самого суб'єкта господарювання.

Метод перерозподілу прибутку доцільний в операціях між пов'язаними сторонами і є найменш популярним - вирисовується тільки у разі неможливості використання попередніх. У зв'язку із такою низькою затребуваністю цього методу поки що відсутня чітка методика його застосування.

Для неконтрольованих операцій при аналізі їх співставності використовуються такі критерії: характеристика товарів (продукції, послуги); склад витрат на виробництво та реалізацію товару (продукції, послуги); ступінь зв'язаності та залежності між компаніями-контрагентами; комерційні та фінансові умови здійснення операцій; економічні умови здійснення операцій та діяльності в цілому; бізнес-стратегія компанії.

Крім операцій самого суб'єкта господарювання джерелом інформації для обґрунтування умов операції є загальнодоступні бази даних: Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків, Аграрна біржа, Офіційне видання Державної фіскальної служби України «Вісник», Bureau Van Dijk (Orbis, Amadeus, RUSLANA), Інтерфакс (Спарк), Thomson Reuters, Bloomberg. Для обґрунтування трансфертної ціни підприємства можливе застосування функціонального аналізу умов угод у контрольованій операції. Функціональний аналіз дозволяє порівняти функції, комерційні ризики, активи, які використовуються при здійсненні операцій, що забезпечує більшу порівнянність операцій (табл.).

Таблиця

Аналіз потреб в інформаційному забезпеченні при використанні методів ТЦУ

Методи трансфертного ціноутворення	Пріоритетні характеристики угоди для аналізу співставності	Потреба в інформаційному забезпеченні
Метод неконтрольованої порівняльної ціни (метод CUP)	Товар, послуга	Необхідність у загальнодоступних джерелах даних про співставні операції на ринку
Метод ціни перепродажу (resale price method)	Функції, комерційні ризики, активи	Необхідність доступу до облікових даних незалежних підприємств, що здійснюють співставні операції
Метод «витрати плюс» (cost plus method)	База витрат для націнки	Необхідність формування співставної системи обліку витрат для визначення бази витрат та норми надбавки
Метод чистого прибутку (transactional net margin method)	Рентабельність	Достатньо внутрішніх облікових даних за співставними операціями
Метод розподілу прибутку (profit split method)	Операція з пов'язаними підприємствами	Необхідність доступу до облікових даних пов'язаних підприємств

Процес обґрунтування трансфертних цін може ускладнюватись у тих випадках, коли немає співставних операцій у самого підприємства і доступ до бази даних обмежений – нестандартні замовлення, послуги та специфічні товари. В таких випадках тільки внутрішня облікова інформація залишається аргументами на користь трансфертної ціни і саме в таких випадках більш доцільно використовувати методи ТЦУ на основі норми рентабельності.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657.411

Г. М. Шаповал, канд. екон. наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту

А. І. Галюк, магістр

Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: власний капітал, обліково-аналітичне забезпечення управління, корпоративні підприємства.

Ефективне управління власним капіталом базується на відповідному обліково-аналітичному забезпеченні, тобто на сукупності різних видів інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Ця інформація повинна бути своєчасною, корисною і релевантною, задовольняти інтереси як власників, так і потенційних інвесторів та кредиторів.

Питання обліку власного капіталу та його аналізу для цілей управління вивчаються багатьма вченими. Зокрема С. Ф. Легенчук та І. Р. Поліщук [1] досліджують проблеми обліку